

APLIKASI STRATEGI TERJEMAHAN ARAB-MELAYU DALAM UNGKAPAN IDIOMATIK ANGGOTA BADAN

(Application of Arabic-Malay Translation Strategies In Idiomatic Expression of Limbs)

Muhammad Arsyad Abdul Majid, Abdul Azim Mohamad Isa, Muhamad Zaidi Zakaria & Ahmad Jalaluddin Al-Islami Moh Shin

ABSTRAK

Kajian ini membincangkan aplikasi strategi terjemahan ungkapan idiomatik Arab ke bahasa Melayu. Objektif kajian ini adalah untuk mengenal pasti persamaan dan perbezaan yang terdapat dalam ungkapan idiomatik antara bahasa Arab dan bahasa Melayu berdasarkan penggunaan simbol anggota badan dan menganalisis strategi terjemahan yang boleh diaplikasi oleh penterjemah untuk menterjemah ungkapan idiomatik tersebut. Kajian ini merupakan kajian kualitatif dengan menggunakan analisis kontrastif untuk membandingkan ungkapan idiomatik antara bahasa Arab dan bahasa Melayu berdasarkan penggunaan simbol anggota badan. Perbandingan ini dilakukan berdasarkan tiga ciri utama iaitu simbol, sifat dan makna. Hasil perbandingan itu membentuk lima kriteria berikut: Pertama, simbol, sifat dan makna yang sama; kedua, simbol dan makna yang sama, tetapi sifat yang berbeza; ketiga, sifat dan makna yang sama, tetapi simbol berbeza; keempat, simbol dan sifat yang sama, tetapi berbeza makna dan kelima, makna yang sama tetapi simbol dan sifat yang berbeza. Di samping itu, artikel ini juga cuba mengaplikasi strategi terjemahan metafora yang diperkenalkan oleh Larson (1984). Terdapat lima strategi terjemahan metafora yang boleh diaplikasikan dalam terjemahan ungkapan idiomatik, iaitu: Pertama, mengekalkan metafora bahasa sumber; kedua, menterjemah metafora bahasa sumber menggunakan perumpamaan; ketiga, Menggantikan bentuk metafora bahasa sumber dengan bentuk kiasan bahasa sasaran yang mempunyai makna yang sama; keempat, mengekalkan metafora seperti bentuk asalnya dalam bahasa sumber bersama penjelasan makna dan kelima, menterjemah metafora tanpa mengekalkan imej atau unsur-unsur kiasan bahasa sumber. Kajian ini memberi pendedahan kepada penterjemahan berkenaan strategi yang sesuai untuk diaplikasi dalam terjemahan ungkapan idiomatik dari bahasa Arab ke bahasa Melayu.

Kata kunci: Strategi, Terjemahan, Idiom, Budaya, Figuratif

ABSTRACT

This study discusses the application of translation strategies of Arabic idiomatic expressions into Malay. The objective of this study is to identify the similarities and differences in idiomatic expressions between Arabic and Malay based on the use of limb symbols and to analyse translation strategies that can be applied by translators to translate such idiomatic expressions. This is a

qualitative study that uses contrastive analysis to compare idiomatic expressions in Arabic and Malay using limb symbols. This comparison is made based on three main characteristics, namely: symbol, property, and meaning. The comparison results in the following five criteria: First, the symbols, properties, and meanings are all the same; second, the symbols and meanings are the same but different in properties; third, the same property and meaning, but different symbols; fourth, the same symbols and properties, but different meanings and fifth, Same meanings but different symbols and properties. In addition, this article also attempts to apply the metaphorical translation strategy introduced by Larson (1984). There are five metaphor translation strategies that can be applied in the translation of idiomatic expressions, namely: first, the source language's metaphor is preserved; second, source language metaphors are translated using parables; third, the source language's metaphorical form is replaced with the target language's figurative form that has the same meaning; fourth, the metaphor should be preserved in its original form in the source language along with an explanation of its meaning; and fifth, translating the metaphor without retaining the image or figurative elements of the source language. This study provides exposure to the translation of appropriate strategies to be applied in the translation of idiomatic expressions from Arabic to Malay.

Keywords: Strategy, Translation, Idiom, Culture, Figurative

PENDAHULUAN

Idiom adalah fenomena yang meluas yang wujud dalam semua bahasa dan tidak dapat dipisahkan walaupun dalam penggunaan sehari-hari. Definisi umum idiom ialah gabungan perkataan yang maknanya berbeza daripada makna asal setiap perkataan (HeniszDostert et al., 1979). Idiom tidak boleh dilihat sebagai beberapa set perkataan, sebaliknya semua perkataan sebagai satu set atau kumpulan. Oleh itu, komponen idiomatik mesti dirawat dengan caranya sendiri (Hutchins dan Somers, 1992) dan tidak cukup dengan hanya menyimpulkan makna bahasa dengan merujuk kepada kamus biasa atau terjemahan literal. Menurut Robins (1992), idiom ialah struktur khusus. Istilah idiom merujuk kepada bentuk yang digunakan kerana idiom lazimnya terdiri daripada lebih daripada satu perkataan dan cenderung digunakan berkaitan dengan fungsi semantik melalui penggunaan kata komponen atau frasa. Idiom tidak boleh diambil secara literal kerana ia mempunyai makna tersendiri (Abdullah & Ainon, 2011; Hawkes, 1972).

Struktur ungkapan idiomatik Melayu menggabungkan beberapa unsur budaya, seperti peribahasa, yang merupakan unsur kebudayaan Melayu yang paling banyak terdapat dalam kesusasteraan tradisional dan bahasa masyarakat Melayu (Arba'eyah, 2006). Ungkapan idiomatik mempunyai pelbagai ciri, termasuk dramatik dan berterus-terang dalam penyampaian, lebih sesuai dengan perasaan masyarakat, serta lebih berakar umbi dalam budaya tempatan (Muna & Tengku Sepora, 2012).

Oleh kerana perbezaan bahasa dan budaya, penterjemah dikehendaki membuat banyak pengubahsuaian pada terjemahan. Apabila terdapat jurang yang lebih besar dalam norma budaya antara budaya bahasa sumber dan budaya bahasa sasaran, terdapat keperluan yang lebih besar untuk penyesuaian dalam bahasa sasaran (Ainon dan Abdullah, 2005).

Ketidaktepatan dalam padanan merupakan cabaran penting yang mesti diatasi semasa proses penterjemahan. Penterjemah mula didedahkan kepada dua konsep penting apabila mereka mencari padanan yang sesuai: kebolehterjemahan dan ketidakterjemahan. Secara umumnya, konsep kebolehterjemahan tidak memberikan cabaran kepada penterjemah, kerana pemahaman yang kukuh tentang unsur-unsur yang membentuk teks dalam kedua-dua bahasa sumber dan sasaran, serta konteks sosiobudaya kedua-dua bahasa, akan membolehkan penterjemah untuk mengendalikannya. Ketidakterjemahan, sebaliknya, berlaku apabila padanan yang dicari adalah mustahil untuk dikesan dalam bahasa sasaran. Ini boleh menimbulkan kesukaran kepada penterjemah.

Masalah padanan terjemahan merupakan halangan yang ketara dalam tugas terjemahan. Penterjemah harus mencari padanan yang sesuai. Sekiranya sukar untuk mencari padanan yang sesuai, penterjemah harus proaktif dan merangka strategi atau prosedur yang sesuai untuk mengatasi isu tersebut.

Manakala, aktiviti penterjemahan melibatkan dua fasa utama iaitu meneroka makna teks sumber dan menyatakan semula makna yang sepadan dalam bahasa sasaran. Kenyataan tersebut menunjukkan ketepatan makna menjadi keutamaan dalam terjemahan, tetapi pada masa yang sama menjadi punca masalah dalam terjemahan idiomatik (Goh & Boh, 2014). Hal ini membuktikan kepentingan untuk maklumat dipindahkan dengan tepat dari satu bahasa ke bahasa lain dalam proses terjemahan.

Terjemahan ungkapan idiomatik menjadi masalah kepada pelajar dan penterjemah kerana struktur makna literalnya yang tidak dapat difahami, dan maklumat budaya yang disampaikan oleh idiom menyebabkan mereka menghasilkan terjemahan yang bermasalah (Awwad, 1990). Maksud idiom selalunya tidak dapat disimpulkan daripada komponennya (Baker, 2011). Oleh yang demikian, struktur ungkapan idiomatik tidak boleh dipelihara, tetapi maknanya mesti disampaikan melalui penggunaan perkataan atau frasa yang mempunyai makna yang sama, dalam bahasa sasaran (Larson, 1984).

Antara cabaran yang dihadapi oleh penterjemah ialah perbezaan unsur linguistik berkaitan morfologi, sintaksis, semantik dan retorik antara kedua-dua bahasa tersebut. Di samping itu, cabaran kepada penterjemah timbul dalam proses terjemahan, yang melibatkan penggunaan strategi, kaedah, atau pendekatan yang sesuai untuk mencapai padanan makna yang paling hampir (Nasimah et al., 2021). Apabila menterjemah idiom, cabaran utama penterjemah ialah mencari padanan makna bagi perkataan, kerana proses terjemahan ini berkait rapat dengan aspek semantik sesuatu perkataan (Muhammad Luqman et al., 2014). Penterjemahan idiom menjadi cabaran besar kepada penterjemah (Enid Zureen et al, 2020) kerana proses ini melibatkan konsep dua makna iaitu tersurat dan tersirat. Oleh itu, keadaan ini menimbulkan kesukaran dalam terjemahan, terutamanya dalam menentukan maksud tersirat. Lazimnya makna tersirat ditekankan sebagai makna sebenar (Nasimah et al, 2018). Lantaran itu, cabaran bagi penterjemah ialah mencari makna sebenar yang terkandung di dalamnya dan bergelut dengan perbezaan penggunaan unsur linguistik antara kedua-dua bahasa. Malah, corak pemikiran dan budaya yang berbeza juga menyebabkan kesukaran untuk menterjemah makna dan mengekal semula bentuk ungkapan tetap dalam bahasa lain (Goh & Boh, 2014).

Proses penterjemahan bukan sahaja melibatkan masalah linguistik, tetapi juga masalah budaya. Oleh itu, penterjemah perlu memahami bahasa sumber bukan sahaja dari sudut linguistik,

tetapi juga dari segi latar belakang budaya (Nasimah et al, 2018). Masalah yang berlaku semasa menterjemah ungkapan idiomatik ialah kekerapan ungkapan idiomatik diterjemahkan sebagai ungkapan biasa mengakibatkan makna asal hilang. Oleh itu, penterjemahan idiom menjadi masalah besar kerana idiom sukar diterjemahkan oleh penterjemah manusia, apatah lagi mesin. Sebenarnya, pemadanan idiom dengan maksud yang sama bukanlah satu proses yang mudah, lebih-lebih lagi memandangkan wujudnya perbezaan budaya yang besar (Enid Zurin et al, 2020). Di samping itu, salah satu aspek yang paling mencabar dalam menterjemah ungkapan idiomatik ialah cabaran untuk mencari dan memahami ungkapan idiomatik tersebut dengan betul, serta memberikannya makna yang akan difahami oleh penutur bahasa sasaran (Baker, 1992).

Keadaan ini menyebabkan penterjemah menghadapi masalah untuk mentafsir makna berkaitan budaya (Nasimah et al, 2021). Sememangnya batasan ini adalah antara faktor yang boleh menyukarkan kerja terjemahan antara pasangan bahasa. Lantaran itu, budaya sering tidak diterjemahkan (Melati dan Hasuria, 2017). Oleh sebab itu, kajian ini cuba menjelaskan dua matlamat kajian ini iaitu persamaan dan perbezaan bentuk idiom anggota badan antara bahasa Arab dan bahasa Melayu daripada aspek simbol, sifat dan makna, serta strategi terjemahan yang sesuai untuk diaplikasikan dalam terjemahan idiom tersebut.

KAJIAN LITERATUR

Idiom dalam Bahasa Arab

Dalam bahasa Arab, ungkapan idiomatik ini disebut *التعبير الاصطلاحي*. Ungkapan idiomatik ialah hubungan linguistik yang terdiri daripada dua atau lebih perkataan yang memberi makna baharu yang berbeza daripada makna individu susunan kata secara konstituen. Ungkapan idiomatik boleh didapati dalam pelbagai bahasa di seluruh dunia (Sieny et al., 1996). Beberapa ungkapan simpulan bahasa Arab mempunyai struktur dan ciri semantik tertentu, seperti yang mempunyai struktur pola, simpulan bahasa dengan fenomena linguistik seperti sinonim, homonim, dan antonim, dan simpulan bahasa dengan pola peribahasa (Abu Sa'ad, 1987). Selain itu, terdapat simpulan bahasa yang berasal dari persekitaran Arab atau hanya difahami oleh sesetengah orang Arab.

Menurut Sieny (1996), ungkapan idiomatik dalam bahasa Arab boleh dipecahkan kepada tiga kumpulan berikut: idiom lisan, idiom nominal, dan idiom preposisi. Menurut Abdou (2009), ungkapan idiomatik Arab boleh diklasifikasikan kepada lima kategori sintaksis yang berbeza; walau bagaimanapun, hanya tiga daripada kategori ini yang setara dengan Sieny (1996). Abdou (2009) pula mengemukakan dua kategori tambahan, yang masing-masing dipanggil idiom adverba dan idiom adjektif.

Kita boleh mendapatkan contoh ungkapan idiomatik tertentu yang digunakan dalam bahasa Arab dalam sumber tertentu. Menurut Shvitiel (2007), contoh terawal ungkapan idiomatik Arab boleh ditemui dalam al-Quran, Hadis, puisi, peribahasa dan slanga Arab, cerita rakyat, peristiwa sejarah, istilah teknikal, serta frasa dan perkataan pinjaman. Ungkapan idiomatik digunakan untuk dua tujuan yang berbeza: tujuan pertama adalah untuk memperindah unsur-unsur bahasa melalui penerapan fenomena penggunaan bahasa, dan tujuan kedua adalah untuk menyatakan kesan semula jadi yang ditunjukkan melalui imej metafora dalam ungkapan idiomatik (Abu Sa'ad, 1987).

Kedua-dua tujuan ini dilayan oleh ungkapan idiomatik. Metafora, perumpamaan, dan metonimi ialah tiga jenis huraian kiasan ungkapan idiomatik Arab yang berbeza (Abu Zalal, 2007).

Strategi Mildred L. Larson (1984)

Larson (1984) mencadangkan lima strategi yang sesuai untuk digunakan dalam terjemahan metafora, iaitu:

1) Mengekalkan metafora bahasa sumber.

Strategi ini boleh digunakan apabila imej yang serupa biasanya digunakan dalam bahasa sasaran, yang mungkin disebabkan oleh pertindihan budaya dan pengalaman sejagat. Contoh:

مِفْتَاحُ النَّجَاحِ boleh diterjemah *kunci kejayaan*

Sekiranya مِفْتَاحُ mempunyai makna bahasa kiasan yang sama seperti '*kunci*' dalam bahasa sasaran maka imej tersebut tidak menjadi masalah untuk dikekalkan.

2) Menterjemah metafora bahasa sumber menggunakan perumpamaan.

Strategi ini boleh diaplikasikan dengan menukar bentuk metafora kepada bentuk perumpamaan dengan menambah perkataan seperti, umpama dan sebagainya. Malah, strategi ini bertujuan untuk memberi penjelasan melalui perbandingan yang jelas. Selain itu, perumpamaan lebih mudah difahami kerana tema, imej, dan unsur persamaan jelas kelihatan. Contoh:

يَعِيشُ عَيْشَةَ الْكِلَابِ.

Bahasa yang tidak ada padanan makna yang sama dengan bentuk kiasan bahasa sumber bagi الْكِلَابِ lebih sesuai menukarkan bentuk tersebut dengan bentuk perumpamaan, contoh: يَعْشِ كَالْكِالِبِ فِي مَعِيشَتِهِمْ طَرِيدًا وَمَنْبُودًا. Hal ini adalah kerana perbandingan dalam bentuk perumpamaan akan lebih mudah difahami oleh pembaca bahasa sasaran. Hasil terjemahan yang lebih jelas dapat diperhatikan iaitu: *Dia hidup seperti anjing dalam kehidupan, terbuang dan ditinggalkan.*

3) Menggantikan bentuk metafora bahasa sumber dengan bentuk kiasan bahasa sasaran yang mempunyai makna yang sama.

Apabila terdapat persamaan makna antara dua bahasa kiasan, sama ada dalam bahasa sumber atau bahasa sasaran, strategi menggantikan metafora yang mempunyai makna yang sama dengan metafora dalam bahasa sasaran digunakan. Ini boleh berlaku sama ada dalam bahasa sumber atau dalam bahasa sasaran. Contohnya,

Keluar dari mulut buaya masuk ke mulut naga

mungkin boleh diterjemahkan dengan

كَالْمُسْتَجِيرِ مِنَ الرَّمضاءِ بِالنَّارِ.

Kemungkinan terdapat bahasa yang memerlukan pertukaran bahasa kiasan *mulut buaya* kepada *الرَّمْضَاءُ مِنَ الْمُسْتَجِيرِ* kerana kedua-dua bahasa kiasan ini mempunyai makna yang sama iaitu *keadaan genting dan bahaya*. Penukaran ini boleh dilakukan sekiranya ia tidak menghilangkan maksud bahasa kiasan daripada bahasa sumber.

4) Mengekalkan metafora seperti bentuk asalnya dalam bahasa sumber bersama penjelasan makna.

Strategi ini digunakan dalam situasi ketika tiada padanan bentuk yang betul dalam bahasa sasaran tetapi terdapat keinginan untuk mengekalkan bentuk asal. Penjelasan makna metafora dalam bahasa asalnya, supaya tidak ada ruang untuk salah faham. Ini penting kerana metafora itu mungkin sesuatu yang pelik dalam bahasa yang cuba disampaikan. Misalnya,

Kad kredit umpama pisau

mungkin boleh diterjemahkan dengan

بِطَاقَةِ التَّأْمِينِ كَالسِّكِّينِ. السِّكِّينُ يُمَكِّرُ أَنْ يَفْتُلَ، وَبِطَاقَاتُ التَّأْمِينِ يُمَكِّرُ أَنْ تَفْتُلَنَا بِالذُّيُونِ.

Metafora daripada bahasa asal digunakan, tetapi ia diikuti dengan penjelasan makna dalam bahasa sasaran. Ini dilakukan bagi memastikan kesan bahasa kiasan itu terpelihara.

5) Menterjemah metafora tanpa mengekalkan imej atau unsur-unsur kiasan bahasa sumber.

Dalam contoh ini, metafora dijelaskan menggunakan bahasa biasa, dan bentuknya tidak dipelihara dalam proses terjemahan. Strategi terjemahan ini digunakan apabila terdapat beberapa sebab. Salah satu sebab itu ialah pengguna bahasa itu mudah difahami. Alasan lain ialah unsur bahasa kiasan bahasa sumber sukar untuk diterjemahkan. Sebab ketiga ialah penggunaan bahasa kiasan tidak dapat memberikan makna yang tepat. Akibatnya, penterjemah mempunyai lebih banyak pilihan untuk menyediakan terjemahan yang paling tepat bagi metafora yang mereka ditugaskan untuk menterjemah. Sebagai contoh,

Bergoyang kaki

Mungkin boleh diterjemahkan dengan

لَا يَفْعَلُ شَيْئًا.

Makna tersurat disampaikan tanpa menggunakan konotasi metafora yang terdapat dalam bahasa sumber.

Kajian Terdahulu Berkaitan Terjemahan Unsur Figuratif

Peribahasa diterjemahkan ke dalam bentuk peribahasa dalam bahasa sasaran, peribahasa diterjemahkan ke dalam bentuk ungkapan lazim dalam bahasa sasaran, dan bentuk lazim diubah menjadi peribahasa. Ketiga-tiga strategi terjemahan ini digunakan untuk menterjemah peribahasa daripada bahasa Arab kepada bahasa Melayu (Mohd Zaki et al., 2013). Sebaliknya, strategi lain juga boleh digunakan dalam terjemahan peribahasa Melayu, menggunakan tiga strategi utama,

iaitu strategi menterjemah perkataan secara individu, kemudian menterjemah mengikut maksud keseluruhan, dan terjemahan terus kepada peribahasa (Nik Radiah & Kamarul Shukri, 2018).

Apabila menterjemah peribahasa Cina ke dalam bahasa Melayu, beberapa pendekatan berbeza biasanya diambil. Terdapat beberapa jenis strategi terjemahan yang diaplikasikan di sini, termasuk terjemahan simbol, terjemahan makna, terjemahan separa, pengguguran, terjemahan pragmatik dan terjemahan literal. Kajian ini juga menemui dua strategi baharu, satu daripadanya dikenali sebagai strategi serangkai, yang memerlukan gabungan mana-mana dua strategi sedia ada dan satu lagi dikenali sebagai strategi pemberian padanan sejadi (Goh & Boh, 2014).

Kebanyakan unsur metafora diterjemahkan menggunakan tiga strategi, iaitu mengekalkan struktur metafora, tidak mengekalkan struktur metafora, dan mengeluarkan unsur metafora daripada terjemahan (Abdul Rahman & Hasuria, 2015). Mengekalkan metafora yang bersifat universal dalam teks sasaran mampu menghasilkan terjemahan yang ideal atau sepadan dengannya dan mempersembahkan terjemahan yang boleh diterima dalam budaya sasaran. Sebaliknya, terjemahan literal menghasilkan terjemahan yang kurang tepat dan mungkin tidak berfungsi dengan semua makna atau mesej dalam bahasa sumber, melainkan imej metafora adalah universal (Melati & Hasuria, 2017). Pandangan ini disokong oleh kajian yang dijalankan oleh Melati (2020), yang mendapati bahawa pendekatan menghasilkan terjemahan yang optimum adalah dengan memastikan metafora hidup dalam teks yang sedang diterjemahkan. Tugas penterjemah adalah untuk mengekalkan metafora hidup yang boleh digunakan untuk semua orang. Ini menghasilkan terjemahan yang sempurna yang boleh diterima oleh kedua-dua budaya yang terlibat iaitu budaya dimaksudkan untuk terjemahan dan individu yang bertutur bahasa itu.

Teori terjemahan semantik yang diperkenalkan oleh Newmark boleh diguna untuk menterjemah gaya bahasa kinayah jika kaedah itu berupaya untuk menyampaikan maksud gaya bahasa itu walaupun bentuk asal bahasa sumber perlu dikekalkan. Namun begitu, terdapat juga gaya bahasa kinayah al-Quran yang tidak boleh diterjemahkan dengan menggunakan kaedah tersebut kerana terjemahan yang terhasil tidak menyampaikan maksud sebenar yang ada dalam mesej yang dibawa oleh al-Quran. Dalam hal ini, penterjemah perlu mencuba kaedah lain seperti teori terjemahan komunikatif atau menggunakan teori terjemahan semantik tetapi dengan membuat modulasi atau eksplisitasi (Nasimah et al., 2018).

Di samping itu, apabila menterjemah kata bidalan daripada bahasa Melayu ke bahasa Inggeris, kaedah manual menawarkan terjemahan yang lebih betul berbanding menggunakan terjemahan mesin. Malah dalam proses menterjemah sesuatu perkataan, kaedah manual mampu menyampaikan maksud dengan lebih tepat (Nur Nadirah & Vijayaletchumy, 2019). Sebaliknya, kualiti terjemahan Google Translate adalah lebih unggul apabila digunakan untuk menterjemah ungkapan idiomatik Arab-Melayu mengikut konteks ayat berbanding apabila digunakan untuk menterjemah frasa yang diambil di luar konteks. Walaupun kecenderungan Google Translate untuk membuat terjemahan literal adalah salah satu kelemahan yang paling ketara, namun alat itu mampu menghasilkan terjemahan idiomatik yang tepat bagi pelbagai pola ayat (Enid Zureen et al., 2020).

Apabila menterjemah metafora yang terdapat dalam al-Quran, perlu untuk memberikan tafsiran tambahan dalam kurungan dan ulasan tambahan dalam nota kaki. Ini adalah kaedah yang baik untuk menterjemah metafora dalam al-Quran. Walau bagaimanapun, terdapat juga terjemahan metafora al-Quran yang berpegang teguh kepada kaedah literal dan tidak menyatakan sebarang

penjelasan tambahan (Muhammad Arif et al., 2019). Kenyataan ini turut disokong oleh Nasimah et al., 2021, yang mendapati apabila *majaz mursal* diterjemahkan menggunakan kaedah terjemahan literal, aspek semantik *majaz mursal* yang mempunyai hubungan musabbab seperti yang terkandung dalam retorik Arab tidak boleh dijelaskan. Mengikut dapatan kajian ini, penggunaan metodologi terjemahan literal mengakibatkan terjemahan yang kurang menepati piawai makna sebenar mesej yang disampaikan oleh al-Quran. Oleh sebab itu, beberapa kaedah terjemahan perlu digunakan untuk memastikan pembaca bahasa sasaran mendapat tafsiran yang betul terhadap mesej yang terkandung dalam al-Quran. Sebaliknya, kaedah literal boleh digunakan dalam terjemahan *majaz mursal* dengan syarat tidak ada kesamaran mengenai kepentingan utama mesej yang disampaikan oleh al-Quran. Objektif kajian ini adalah menganalisis terjemahan ayat al-Quran yang mengandungi *majaz mursal* ke bahasa Melayu untuk membandingkan persamaan maksud sebenar yang terdapat dalam mesej al-Quran dengan teks sasaran.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif untuk menjelaskan persamaan dan perbezaan bentuk idiom anggota badan antara bahasa Arab dengan bahasa Melayu dari aspek simbol, sifat dan makna serta mengenal pasti strategi terjemahan yang sesuai untuk diaplikasikan dalam terjemahan idiom tersebut. Data kajian idiom bahasa Arab ini dikeluarkan daripada al-Mu‘jam al-Siyaqi li al-Ta‘birat al-Istilahiyah oleh Sieny et al. (1996) dan Mu‘jam al-Ta‘bir al-Istilahiy fi al-‘Arabiyyah al-Mu‘asirah oleh Muhammad (2003). Manakala data kajian idiom bahasa Melayu diambil daripada Kamus Peribahasa oleh Mohd. Tajuddin (2006) dan laman web Maksud Peribahasa – Kamus Peribahasa & Simpulan Bahasa (<https://maksudperibahasa.com>). Data kajian ini ditentukan berdasarkan kriteria yang telah ditetapkan iaitu berbentuk frasa nama. Frasa nama ini terbentuk daripada kata nama yang melibatkan simbol anggota badan dan kata sifat. Analisis kandungan digunakan adalah untuk mengenal pasti data kajian berbentuk unit frasa daripada sumber data yang diambil. Kemudian data ini dianalisis berdasarkan kriteria yang ditetapkan. Selepas data kajian dikeluarkan mengikut kriteria yang dijelaskan sebelum ini, analisis kontrastif digunakan untuk mengenalpasti persamaan dan perbezaan bentuk idiom anggota badan antara bahasa Arab dan bahasa Melayu dari aspek simbol, sifat dan makna. Kemudian data kajian ini dikategori kepada lima kategori, iaitu: 1. Persamaan pada simbol, sifat dan makna, 2. Persamaan pada simbol dan makna tapi berbeza pada sifat, 3. Persamaan pada sifat dan makna tetapi berbeza pada simbol, 4. Persamaan pada simbol dan sifat tetapi berbeza pada makna dan 5. Persamaan pada makna tetapi berbeza pada simbol dan sifat. Seterusnya strategi terjemahan unsur figuratif yang telah diperkenalkan oleh Larson (1984) digunakan bagi mengenal pasti strategi terjemahan yang sesuai untuk diaplikasikan dalam terjemahan idiom tersebut.

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Berdasarkan perbandingan yang dibuat, terdapat lima kriteria atau bentuk, dan hal ini adalah seperti berikut: persamaan simbol, sifat, dan makna; persamaan dalam simbol dan makna tetapi berbeza sifatnya; persamaan sifat dan makna tetapi berbeza dalam simbol; persamaan dalam

simbol dan sifat tetapi berbeza dalam makna; dan persamaan dalam makna tetapi berbeza simbol dan sifat. Oleh itu, dalam proses terjemahan, penterjemah perlu memilih cara yang betul untuk diaplikasikan dalam proses terjemahan, serta keperluan untuk mempraktikkan kedua-dua terjemahan langsung dan tidak langsung, bagi memastikan hasil akhir terjemahan adalah tepat. Di samping itu, tujuan kajian ini adalah untuk mengkaji dan mengenal pasti strategi terjemahan yang paling sesuai dan berjaya untuk simpulan bahasa idiom.

Persamaan Simbol, Sifat dan Makna

Terdapat ungkapan idiomatik dalam kedua-dua bahasa Arab dan Melayu yang menggunakan simbol dan kata sifat yang sama untuk menggambarkan makna. Ungkapan ini boleh didapati dalam kedua-dua bahasa. Sebagai contoh, simpulan bahasa *lapang dada*. Ungkapan ini diterjemahkan secara semantik kepada *bersabar, sabar* dalam bahasa Melayu. Dalam bahasa Arab, terdapat ungkapan idiomatik yang menggunakan simbol dan kata sifat yang sama iaitu *واسع الصدر*. Perkataan *واسع* boleh merujuk kepada sesuatu yang luas atau lapang, manakala maksud perkataan *الصدر* ialah dada. Ungkapan idiomatik ini juga mempunyai maksud yang sama iaitu bersabar.

Ungkapan *panjang tangan* adalah satu lagi contoh simpulan bahasa yang menunjukkan penggunaan simbol dan kata sifat yang setanding untuk menyampaikan maksud yang sama. Simpulan bahasa ini menyampaikan maksud bahawa seseorang itu gemar mencuri dalam bahasa Melayu. Simbol dan kata sifat yang sama digunakan untuk menerangkan konsep kecurian dalam ungkapan idiomatik Arab iaitu *طويل اليد*, yang diterjemahkan secara semantik ke dalam bahasa Melayu sebagai suka mencuri. Perkataan *طويل* digunakan untuk merujuk kepada panjang, dan perkataan *اليد* digunakan untuk merujuk kepada tangan. Struktur ungkapan idiomatik ini serupa dalam bahasa Melayu dan Arab. Oleh itu, persamaan ini tidak terhad kepada penggunaan simbol dan kata sifat untuk mewakili maksud mencuri dalam kedua-dua bahasa. Walau bagaimanapun, ungkapan idiomatik ini juga boleh mempunyai makna yang berbeza dalam bahasa Arab, yang menekankan maksud kemurahan hati.

Dalam pada itu, terdapat ungkapan idiomatik seperti *ringan tangan* yang mempunyai lebih daripada satu makna dalam bahasa Melayu. Simpulan bahasa ini boleh ditafsirkan sebagai maksud: 1. suka membantu orang lain, dan 2. gemar mencuri. Apabila kita membandingkannya dengan ungkapan idiomatik dalam bahasa Arab, kita dapati ungkapan idiomatik Arab menggunakan simbol dan kata sifat yang sama untuk menunjukkan dua makna yang berbeza pada masa yang sama. Ungkapan *اليد خفيف* ialah ungkapan idiomatik tersebut. Perkataan *خفيف* boleh diterjemahkan sebagai *ringan*, dan perkataan *اليد* boleh diterjemahkan sebagai *tangan*. Ungkapan idiomatik ini bermaksud 1. Mencuri, dan 2. cepat dalam pekerjaan apabila diterjemahkan daripada bahasa Arab. Namun begitu, salah satu maksud kedua-dua ungkapan idiomatik adalah sama iaitu mencuri.

Terdapat ungkapan idiomatik dalam bahasa Arab yang pada hakikatnya, menggunakan simbol tangan dan kata sifat seperti yang terdapat dalam simpulan bahasa Melayu untuk menggambarkan makna yang sama. Namun begitu, ungkapan ini berbeza dari segi struktur frasa yang digunakan untuk menyatakan maksud. Ungkapan idiomatik *صفر اليدين* sebagai contoh. Ungkapan idiomatik ini berkaitan dengan simpulan bahasa *tangan kosong* yang merujuk kepada

tiada apa-apa hasil. Struktur frasa ungkapan adalah berbeza dalam setiap bahasa; secara khusus, dalam bahasa Arab, sifat kosong dinyatakan dahulu, manakala dalam bahasa Melayu, simbol tangan disebut dahulu. Ini menyerlahkan perbezaan asas antara kedua-dua bahasa. Di samping itu, perkataan tangan dinyatakan dalam bahasa Arab dalam bentuk duaan, yang secara literal diterjemahkan kepada dua tangan.

Oleh kerana ungkapan idiomatik sebegini merupakan sebahagian daripada konsep kebolehterjemahan, ia tidak memberikan sebarang cabaran kepada penterjemah semasa dalam proses terjemahan. Sebagai kaedah umum, konsep kebolehterjemahan tidak menimbulkan sebarang kesulitan, dengan syarat penterjemah biasa dengan komponen yang membentuk teks dalam kedua-dua bahasa sumber dan bahasa sasaran, serta aspek sosiobudaya kedua-dua bahasa. Apabila bahasa sumber dan bahasa sasaran menggunakan simbol dan sifat yang sama, ungkapan idiomatik daripada bahasa sumber boleh dipelihara melalui penggunaan beberapa strategi. Ada kemungkinan ini disebabkan oleh fakta bahawa setiap orang mempunyai akses kepada pelbagai budaya dan pengalaman. Sebagai contoh ungkapan idiomatik *واسع الصدر* boleh diterjemah sebagai lapang dada. Malah, strategi menterjemah ungkapan idiomatik dengan menghuraikan maknanya dalam bahasa biasa tanpa mengekalkan bentuknya juga boleh digunakan untuk ungkapan simpulan bahasa yang mempunyai dua makna dan salah satu maknanya berbeza dengan makna ungkapan idiomatik dalam bahasa Arab. Misalnya ungkapan idiomatik *خفيف اليد* sebagai sebagai suka memberi kepada orang lain sekiranya bersesuaian dengan konteks ayat.

Persamaan pada Simbol dan Makna tetapi Berbeza pada Sifat

Terdapat ungkapan idiomatik lain dalam bahasa Arab yang menggunakan simbol yang sama dengan simpulan bahasa dalam bahasa Melayu, tetapi kata sifat yang digunakan adalah berbeza. Salah satu contoh ungkapan ini ialah *يابس الرأس* (kering kepala). Namun begitu, tujuannya tetap sama. Seseorang yang mempunyai kering kepala dalam bahasa Arab, misalnya, bersifat degil dan tidak mendengar nasihat dengan baik. Ungkapan idiomatik ini secara literal diterjemahkan kepada *kering kepala* dan mempunyai maksud yang sama dengan simpulan bahasa Melayu *keras kepala*, yang bermaksud degil atau mempunyai keazaman yang kuat. Apabila pemerhatian dibuat kita dapati terdapat persamaan dari segi simbol anggota badan iaitu kepala tetapi sifat yang digunakan adalah berlainan. Ungkapan idiomatik dalam bahasa Arab menggunakan sifat kering, manakala simpulan bahasa dalam bahasa Melayu menggunakan sifat keras. Maksud kedua-dua ungkapan idiomatik ini tidak berubah walaupun terdapat ciri-ciri yang membezakan ini.

Kata sifat *keras* digunakan dalam bahasa Melayu, manakala kata sifat *kering* digunakan dalam bahasa Arab. Sebaliknya, maksud simpulan bahasa dan ungkapan idiomatik tersebut adalah sama. Oleh kerana itu, keupayaan untuk menterjemah bentuk simpulan bahasa atau ungkapan idiomatik daripada satu bahasa ke bahasa lain sangat bergantung kepada penguasaan bahasa sumber seseorang.

Simpulan bahasa Melayu *pasang telinga*, yang boleh diterjemahkan sebagai *mendengar dengan teliti* atau *mengintip dan mencuri dengar perbualan*, merupakan satu lagi contoh yang menunjukkan persamaan dalam simbol dan makna namun menunjukkan sifat yang berbeza. Simbol yang sama digunakan untuk menerangkan makna dalam ungkapan idiomatik Arab; namun

begitu, sifat yang digunakan adalah berbeza antara satu sama lain. Ungkapan idiomatik yang dimaksudkan ialah *أُذُنٌ صَاعِيَةٌ*. Perkataan *أُذُنٌ* merujuk kepada telinga, manakala perkataan *صَاعِيَةٌ* merujuk kepada sifat yang mendengar.

Oleh kerana implikasi daripada bentuk ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa ini, penterjemah perlu menterjemahkannya dengan cara memberi tumpuan kepada penggunaan bahasa sasaran dalam proses terjemahan. Lantaran itu, penterjemah perlu merujuk bagaimana frasa atau ungkapan itu digunakan dalam bahasa tersebut bagi menerangkan dengan betul maksud sesuatu ungkapan idiomatik dalam bahasa sasaran. Strategi menggantikan bentuk ungkapan idiomatik bahasa sumber dengan bentuk simpulan bahasa dalam bahasa sasaran yang sama makna boleh digunakan. Sebagai contoh, ungkapan idiomatik *يَابِسُ الرَّأْسِ* boleh diterjemahkan sebagai keras kepala dalam bahasa Melayu. Strategi menggantikan ungkapan idiomatik dengan simpulan bahasa yang sama makna dalam bahasa sasaran dilakukan apabila terdapat persamaan makna antara dua bahasa kiasan dalam kedua-dua bahasa sumber dan sasaran. Strategi menterjemah ungkapan idiomatik dengan menerangkan maksud ke dalam bahasa biasa tanpa mengekalkan bentuknya juga boleh diaplikasikan. Contohnya ungkapan idiomatik *أُذُنٌ صَاعِيَةٌ* boleh diterjemahkan sebagai mendengar dengan dalam bahasa Melayu.

Persamaan pada Sifat dan Makna tetapi Berbeza pada Simbol

Sungguhpun simpulan bahasa Melayu yang digunakan adalah sama dengan ungkapan idiomatik Arab, namun terdapat kelainan pada simbol yang digunakan walaupun makna yang disampaikan tetap sama. Simpulan bahasa Melayu *tangan terbuka* ialah menerima sesuatu dengan sikap santai. Manakala simpulan bahasa *tangan kanan* merujuk kepada individu yang diharapkan. Pengertian yang sama dalam ungkapan idiomatik bahasa Arab dihuraikan menggunakan dua ciri yang terdapat dalam simpulan bahasa Melayu. Sebaliknya, simbol untuk lengan (*ذراع*) digunakan dan bukannya tangan apabila merujuk kepada ungkapan idiomatik bahasa Arab. Oleh itu, ungkapan untuk simpulan bahasa *tangan terbuka* dalam ungkapan idiomatik bahasa Arab ialah *بِذْرَاعَيْنِ مَفْتُوحَيْنِ* manakala ungkapan untuk simpulan bahasa *tangan kanan* dalam ungkapan idiomatik Arab ialah *ذِرَاعُهُ الْبَيْمَى*.

Misal tambahan tentang persamaan bentuk ini ialah ungkapan idiomatik Arab *قَصِيرُ الْبَيْدِ* yang berkongsi dengan simpulan bahasa Melayu dari segi kata sifat yang digunakan, tetapi berbeza daripadanya dari segi simbol. Sungguhpun begitu, konotasi yang ingin disampaikan iaitu ketidakberdayaan tetap sama. Kedua-dua ungkapan idiomatik dan simpulan bahasa ini menggunakan sifat pendek yang mempunyai makna yang sangat spesifik. Apabila berinteraksi dalam bahasa Arab, tangan digunakan tetapi apabila berinteraksi dalam bahasa Melayu, kaki digunakan.

Dalam keadaan seperti ini, penterjemah dikehendaki menggunakan simbol-simbol yang tipikal dalam bahasa sasaran untuk menyampaikan maksud ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa secara berkesan. Strategi ini mempunyai kesan yang lebih ketara kepada pembaca daripada sekadar mengekalkan simbol yang digunakan dalam bahasa sumber. Strategi ini boleh digunakan untuk menggantikan ungkapan idiomatik daripada bahasa sumber dengan bentuk imej yang setara

daripada bahasa sasaran. Sebagai contoh ungkapan idiomatik بِدِرَاعَيْنِ مَفْتُوحَيْنِ boleh diterjemahkan sebagai tangan terbuka dalam bahasa Melayu. Perkara yang sama berlaku untuk strategi menterjemah ungkapan idiomatik tersebut dengan makna yang diterangkan dalam bahasa sehari-hari. Misalnya ungkapan idiomatik ذِرَاعُهُ الْيُمْنَى boleh diterjemahkan sebagai orang harapan. Selain itu, strategi menterjemah ungkapan idiomatik daripada bahasa sumber dengan perumpamaan juga boleh digunakan dalam proses terjemahan. Contohnya ungkapan idiomatik قَصِيرُ الْبَيْدِ boleh diterjemahkan sebagai seperti tangan pendek yang tidak berdaya dan berkuasa.

Persamaan pada Simbol dan Sifat tetapi Berbeza pada Makna

Di samping itu, terdapat simpulan bahasa Melayu yang berkongsi persamaan dengan ungkapan idiomatik Arab dari segi simbol dan sifat yang digunakan, tetapi masing-masing menyampaikan makna yang berbeza dalam bahasa Melayu dan Arab. Sebagai contoh, ungkapan idiomatik Arab الْبَيْدُ الطُّوْنَى. Ungkapan idiomatik ini menggunakan simbol dan sifat yang sama dengan simpulan bahasa Melayu *tangan panjang* namun begitu ia mempunyai makna yang berbeza, iaitu kelebihan yang besar.

Satu lagi contoh ialah simpulan bahasa *mata merah*. Simpulan bahasa ini diterjemahkan secara semantik kepada *menangis*. Dalam bahasa Arab, terdapat ungkapan idiomatik yang menggunakan simbol dan kata sifat yang sama iaitu الْعَيْنُ الْحُمْرَاءُ. Perkataan الْعَيْنُ boleh diterjemahkan sebagai *mata*, manakala perkataan الْحُمْرَاءُ boleh diterjemahkan sebagai *merah*. Namun begitu, terjemahan semantik ungkapan idiomatik ini adalah untuk meletakkan seseorang dalam bahaya atau mengancamnya.

Hal yang sama boleh dikatakan tentang penggunaan ungkapan idiomatik Arab صَبَقُ الصَّدْرِ. Perkataan صَبَقُ merujuk kepada makna *sempit*, manakala perkataan الصَّدْرُ merujuk kepada makna *dada*. Orang yang mudah marah dan sangat sensitif adalah jenis orang yang digambarkan oleh ungkapan idiomatik ini. Terdapat juga simpulan bahasa Melayu yang diterjemahkan secara literal kepada *sempit dada*, tetapi ia merujuk kepada seseorang yang tidak sabar dan tidak dapat mengawal perasaan mereka apabila terlalu marah.

Mencari ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa dalam bahasa sasaran yang mempunyai maksud yang sama dengan ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa dalam bahasa sumber merupakan salah satu strategi untuk menterjemah ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa yang mempunyai bentuk persamaan sebegini. Sebagai contoh ungkapan idiomatik الْبَيْدُ الطُّوْنَى boleh diterjemahkan sebagai seperi limau masak seulas dalam bahasa Melayu. Penterjemah juga boleh menterjemah secara langsung maksud ungkapan idiomatik atau simpulan bahasa dalam bentuk bahasa atau perkataan biasa ke dalam bahasa sasaran. Contohnya ungkapan idiomatik الْعَيْنُ الْحُمْرَاءُ boleh diterjemahkan sebagai mengancam dan membahayakan seseorang. Manakala strategi mengekalkan ungkapan idiomatik seperti bentuk asalnya dalam bahasa sumber bersama penjelasan makna. Misalnya ungkapan idiomatik صَبَقُ الصَّدْرِ boleh diterjemahkan sebagai merasa sempit dada kerana terlalu sensitif dan menjadi cepat marah.

Persamaan pada Makna tetapi Berbeza pada Simbol dan Sifat

Pada masa yang sama, terdapat ungkapan idiomatik bahasa Arab yang mempunyai maksud yang sama dengan simpulan bahasa Melayu, tetapi berbeza dari segi simbol dan kata adjektif. Contohnya العَيْنُ الصُّفْرَاءُ yang bermaksud hasad dengki. Ungkapan idiomatik ini mempunyai maksud yang sama dengan simpulan bahasa bengkok perut. Malah, bahasa Arab menggunakan simbol mata العَيْنُ dan sifat kuning الصُّفْرَاءُ manakala bahasa Melayu menggunakan simbol perut dan sifat bengkok.

Selain itu, ungkapan idiomatik bahasa Arab يَابِسُ الكَفِّ yang bermaksud kedekut dan bakhil mempunyai maksud yang sama dengan simpulan bahasa Melayu, pantat kuning. Walau bagaimanapun, kedua-dua ungkapan idiomatik dan simpulan bahasa ini menggunakan simbol dan sifat yang berbeza. Bahasa Arab menggunakan tapak tangan الكَفِّ sebagai simbol dan يَابِسُ kering sebagai sifat. Sebaliknya, simpulan bahasa Melayu menggunakan pantat sebagai simbol dan kuning sebagai sifat.

Hasilnya, strategi terjemahan yang sesuai diaplikasikan dalam proses penterjemahan ungkapan idiomatik ini ialah strategi menggantikan bentuk ungkapan idiomatik bahasa sumber dengan bentuk kiasan bahasa sasaran yang mempunyai maksud yang sama. Sebagai contoh ungkapan idiomatik العَيْنُ الصُّفْرَاءُ boleh diterjemahkan sebagai bengkok perut dalam bahasa Melayu. Manakala, strategi menterjemah ungkapan idiomatik tanpa memelihara sebarang simbol atau unsur kiasan bahasa sumber juga boleh digunakan. Dalam kes ini, ungkapan idiomatik diterangkan dalam bahasa biasa tanpa mengekalkan bentuknya. Contohnya, ungkapan idiomatik يَابِسُ الكَفِّ boleh diterjemah sebagai kedekut dan bakhil dalam bahasa Melayu.

KESIMPULAN

Dari sini dapat disimpulkan bahawa objektif pertama kajian telah terjawab apabila dapatan kajian menghuraikan persamaan dan perbezaan ungkapan idiomatik anggota badan antara bahasa Arab dan bahasa Melayu dari segi simbol, sifat dan makna boleh diklasifikasikan kepada lima kategori iaitu: 1. Persamaan tentang simbol, sifat dan makna, 2. Persamaan dalam simbol dan makna, tetapi sifat yang berbeza, 3. Persamaan sifat dan makna, tetapi simbol yang berbeza, 4. Persamaan dalam simbol dan sifat, tetapi makna yang berbeza, dan 5. Persamaan makna tetapi perbezaan simbol dan sifat. Hal ini menunjukkan bahawa budaya masyarakat Melayu dan Arab mempunyai persamaan dan juga perbezaan apabila dipertimbangkan dalam konteks ini. Proses menterjemah menjadi lebih sukar oleh perbezaan budaya yang disebutkan di atas. Sebaliknya, penterjemah perlu mengetahui perbezaan antara dua bahasa yang terlibat dalam terjemahan, yang masing-masing dirujuk sebagai bahasa sumber dan bahasa sasaran.

Sementara itu, objektif kajian yang kedua juga dicapai dengan mencadangkan strategi terjemahan metafora yang diperkenalkan oleh Larson (1984) sesuai digunakan dalam menterjemah ungkapan idiomatik tersebut. Hal ini menunjukkan bahawa tiada strategi terjemahan khusus yang boleh digunakan dalam terjemahan ungkapan idiomatik. Malah, padanan terjemahan merangkumi bukan sahaja peringkat perkataan, tetapi juga peringkat frasa dan seterusnya.

RUJUKAN

- Abdou, A. (2009). *Arabic Idioms: A Corpus-based Study*. Ph.D dissertation. University of Manchester.
- Abdul Rahman Mandali & Hasuria Che Omar. 2015. Aspek metafora dalam Rentong dan Srengenge: analisis kaedah penterjemahan dan pemindahan makna. *Jurnal Bahasa*, 15, 2, 237-266.
- Abdullah Hassan & Ainon Mohd. (2001). *Teori dan Teknik Terjemahan*. Kuala Lumpur: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Abdullah Hassan & Ainon Mohd. (2011). *Kamus Peribahasa Kontemporari*. Edisi Ketiga. Kuala Lumpur: PTS Professional Publishing.
- Abu Sa'ad, A. (1987) *Mūkjām al-tarākīb wa al-ibārāt al- istilāhiyya al- āmiyya al-qadīm minhā wa al-mūwallād*. Bayrūt. Dār al-ilm l'al-malāyīn.
- Abu Zālāl, A. (2007). *al-Ta 'ābīr al- istilāhiyya baynā al-nāzariyya wa al-tatbīq*. Al- Qāhira: Ajyāl khidmāt al-taswīq wa al-nāshr.
- Ainon Mohd & Abdullah Hassan (Eds.). (2005). *Teori dan Teknik Terjemahan*, Batu Caves: PTS Professional Publishing Sdn.Bhd.
- Ainon Muhammad. (1994). *Panduan Menterjemah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Arba'eyah Abdul Rahman. (2006). *Kepengarangan Peribahasa Melayu*. Tesis, ATMA, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Awwad, M. 1990. Equivalence and Translatability of English and Arabic Idioms, *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 26, 57-67.
- Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
- Enid Zureen Zainal Abidin, Nik Farhan Mustapha, Normaliza Abd. Rahim & Syed Nurulakla Syed Abdullah. 2020. Penterjemahan idiom Arab-Melayu melalui google translate: apakah yang perlu dilakukan? *GEMA Online Journal of Language Studies*, 20, 3, 156-180.
- Goh, Sang Seong & Boh, Phaik Ean. 2014. Analisis strategi penterjemahan Chengyu ke dalam bahasa Melayu. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 14, 2, 75-91.
- Hawkes, T. (1972). *Metaphor*. New York: Methuen.
- Henisz-Dostert, B., Macdonal, R. R. & Zarechnak, M. (1979). *Machine Translation*. The Hague: Mouton Publishers.
- Hutchins, W. J. & Somers, H. L. (1992). *An Introduction to Machine Translation*. London: Academic Press.
- Larson, M. L. (1984). *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence*. London: University Press of America.
- Makmoud E. Sieny et al. (1996). *A Contextual Dictionary of Idioms, Arabic-Arabic*. Lubnan: Librairie du Liban Publishers.
- Maksud Peribahasa – Kamus Peribahasa & Simpulan Bahasa. <https://maksudperibahasa.com>.
- Melati Desa & Hasuria Che Omar. 2017. Kaedah Penterjemahan Metafora Bahasa Jepun Kepada Bahasa Melayu Dalam Haiku Ni Okeru Basho No Kokoro, *Jurnal Bahasa*, 17, 1, 111-144.
- Melati Desa. 2020. Analisis terjemahan metafora hidup dan personifikasi dalam novel Jepun Haru no Yuki. *International Journal of Modern Languages and Applied Linguistics*. 4, 4, , 115-139.

- Mohd. Tajuddin Hj. Abd. Rahman. (2006). *Kamus Peribahasa*. Shah Alam: Oxford Fajar Sdn. Bhd.
- Mohd. Zaki Abdul Rahman, Ahmad Arifin Sapar & Maheram Ahmad. 2013. Analisis strategi penterjemahan peribahasa Arab-Melayu terhadap teks “Kasih dan Harapan”, *Online Journal of Islamic Education*, 1, 2, 1-9.
- Mona Baker. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation* (first Edition, 1992) Routledge; Revised and Extended Edition 2011.
- Muhammad Arif, M, Adnan, M. Y & Ahmad Sanusi, A. 2019. Terjemahan Ayat Amthal di dalam Al-Quran: Kajian Terhadap Tafsir Quran Karim Karya Prof. Dr. H. Mahmud Yunus. *Journal of Ma'alim al-Quran wa al-Sunnah*. 15, Special Issue, 12-24.
- Muhammad Luqman Ibnul Hakim Mohd Sa'ad, Pabiyah Hajimaming & Zaitul Azma Zainon Hamzah. 2014. 'Kepelbagaian Terjemahan Preposisi Arab dan Fungsinya dalam Bahasa Melayu'. *Jurnal Linguistik*, 18, 2, 67-78.
- Muhammad, M. D. (2003). *Mu'jam al-Ta'bir al-Istilahiy fi al-'Arabiyyah al-Mu'asirah*. Dar al-Gharib li al-Tiba'ah, al-Qaherah.
- Muna, A. A & Tengku Sepora, T. M. 2012. Strategies for Translating Idioms from Arabic into English and Vice Versa, *AMARABAC, Journal of American Arabic Academy for Sciences and Technology*, 3, 6, 139-147.
- Nasimah, A, Lubna, A. R & Saifullah, S. 2018. Terjemahan Kinayah dalam Wacana Al-Quran: Analisis Teori Semantik Newmark. *e-Jurnal Penyelidikan dan Inovasi*, 5, 2, 256-276.
- Nasimah, A, Saifulah, S & Nor Fatimah, S. 2021. Masalah Semantik dalam terjemahan Majāz Mursal al-Quran: analisis terhadap hubungan Musabbab. *Al-Irsyad: Journal of Islamic and Contemporary Issues*, 6, 1, 508-522.
- Nida, E. A. & Taber, Charles. (1969). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Nida, E. A. (1964). *Towards a Science of Translation with Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translation*. Leiden: Brill.
- Nik Radhiah, N. A & Kamarul Shukri, M. T. 2018. Analisis strategi penterjemahan peribahasa Arab-Melayu. *TAMU Tinta Artikulasi Membina Ummah*, 4, 2, 57-60.
- Nur Nadirah, Z & Vijayaletchumy, S. 2019. Pengkaedahan penterjemahan bidalan bahasa Melayu ke dalam bahasa Inggeris. *International Journal of the Malay World and Civilisation (Jurnal Antarabangsa Alam dan Tamadun Melayu)*, 7, 2, 57-67.
- Shivtiel, A. (2007). Phraseology in Versteegh, K. et al. (eds.) *Encyclopaedia of Arabic Language and Linguistics*. Vol. III. (pp. 628-634), Leiden: Brill.
- Sieny, M. E., Hussein, M. A. & al-Doush, S. A. (1996). *Al-Mu'jam al-Siyaqi li al-Ta'birat al-Istilahiyah*. Beirut: Maktabah Lubnan Nashirun.

MAKLUMAT PENULIS

MUHAMMAD ARSYAD BIN ABDUL MAJID (PHD)

Pensyarah Kanan
Akademi Pengajian Bahasa
Universiti Teknologi MARA, Shah Alam
muham285@uitm.edu.my

ABDUL AZIM BIN MOHD ISA (PHD)

Pensyarah Kanan

Akademi Pengajian Bahasa

Universiti Teknologi MARA, Shah Alam

abdul_azim7911@uitm.edu.my

MUHAMAD ZAIDI BIN ZAKARIA (PHD)

Pensyarah Kanan

Akademi Pengajian Bahasa

Universiti Teknologi MARA, Shah Alam

muhazaidi@uitm.edu.my

AHMAD JALALUDDIN AL-ISLAMI BIN MOH SHIN

Akademi Pengajian Bahasa

Universiti Teknologi MARA, Shah Alam

jalaluddinmohshin@gmail.com